

ZIEL DE VERBORGEN MENS

We weten dat ze er is, maar niet wat ze is – de ziel. Ze is verborgen in wat anderen en wijzelf van onszelf zien. Ze is zich van zichzelf bewust, bepaalt onze unieke individualiteit. Ze ontwaakt in de materie maar hoort niet tot de materie. De ziel is geen organisme uit delen en kan derhalve ook niet uiteenvallen, sterven. Wij nemen onszelf mee naar nieuwe werelden waarvan we nu nog gescheiden zijn als het kind in de schoot van zijn moeder dat zich geen beeld van kan maken van deze, zintuiglijke wereld.

Dat we onszelf niet kennen ligt aan het wezen van onze ziel. Die kijkt weliswaar door onze pupillen naar de wereld, maar ziet zichzelf niet. Ze kijkt vanuit een andere wereld naar deze wereld. De ziel is dus van geest, zoals God naar wiens *evenbeeld* ze is geschapen. Dat maakt ze onkenbaar en onvergankelijk, en dat weet religie al zo lang en houdt denkers nog steeds bezig.¹ Bahá'u'lláh leert in de “Verborgen Woorden:

O MENSENZOON! Ik had uw schepping lief, daarom schiep Ik u. Heb Mij dus lief dat Ik uw naam kan noemen en uw ziel kan vervullen met de geest des levens.

In mystieke ogenblikken ziet de mens een glimp van wat Martin Buber het “Du” heeft genoemd, de voor de mens aanroepbare zijde van God.² Soms zien wij ook de ziel van de geliefde Ander in twee bodemloze ogen.

Ook primaten, dolfijnen en sommige eksters herkennen zichzelf in hun spiegelbeeld. Onbeantwoord is de vraag of ze hun identiteit beseffen. Sommige onderzoekers

¹ God schiep de mens als zijn evenbeeld, als evenbeeld van God schiep hij hem, mannelijk en vrouwelijk schiep hij de mensen.(Genesis 1; in Genesis 2 staat een enigszins ander verhaal.) – Johannes 4.23-24: De Vader zoekt mensen die hem zo aanbidden, want God is Geest, dus wie hem aanbidt, moet dat doen in geest en in waarheid.⁷

² Martin Buber. Die Chassidischen Bücher; Ich und Du; Zwiesprache, 1933

waarschuwen tegen een „vermenselijking “ van het bewustzijn van het dier – het is een andere, lagere levensvorm.³

Opvalt dat geen enkel dier in die honderden miljoenen jaren van de evolutie van hogere soorten geen spoor van cultuur heeft voortgebracht, terwijl de mens nauwelijks tienduizend jaar nodig had om op te stijgen van veldarbeid tot ruimtevaart, van het eerste schrift tot uitpuilende bibliotheken, van behouwen steen tot musea vol kunst. Er bestaan massa's mensen die dat niets zegt; maar het bewijst een scheppend vermogen dat in de dierenwereld totaal ontbreekt. Het zal het geestelijke verwantschap met God zijn die de mens als *homo faber* ertoe beweegt om zijn leefwereld door arbeid en creativiteit voortdurend te vernieuwen en te verrijken.

Wetenschap beschrijft creativiteit als een aangeboren gedragsvorm “die ontwikkelend en voortbrengend is” zoals de *Creator mundi*, de Maker van hemelen en aarde. De aanleg van de mens houdt een levende ontwikkeling gaande tot “het einde dat geen einde is”. God noemt de mens in de *Openbaring van Bahá'u'lláh* “het edelste en meest volmaakte van al het geschapene”, de expressie is van een universum: “Beschouwt gij uzelf slechts als nietige gedaante terwijl in u het heelal besloten ligt?” De mens kan daardoor ook het diepst van alles vallen.

Het woord “ziel” is metafysisch en natuurkundig over zoveel hersenladen verdeeld, onder dermate veel etiketten, dat er bijkans niet meer mee te werken valt. Bovendien zijn de definities van de ziel sinds de Griekse filosofen eigenlijk niet helderder geworden. Aristoteles beschouwde de ziel als de *entelechie* die het geheel vormt en samenhoudt; de mens is zich van de ziel slechts gedeeltelijk bewust. Bij Teilhard de Chardin, voor sommigen de creatiefste geest van de 20^e eeuw, is de ziel de hoogste verdichting van de geest die in alle materie woont.⁴ Zijn metafysica rond *Het verschijnsel Mens* komt dicht bij de hogere feitelijkheden die Bahá'u'lláh openbaart.

In een van zijn gesprekken rond 1907 in Akka, heeft 'Abdu'l-Bahá, de zoon en geestelijke erfgenaam van Bahá'u'lláh, de spraakverwarring rond het begrip “ziel” als volgt ontknoopt: “De geest van de mens die mens en dier onderscheidt, is de met rede bedachte ziel. Die twee begrippen – mensengeest en met rede bedachte ziel –

³ Richard David Precht, Noahs Erbe

⁴ Hans Hass, Energon, Über das Wort Seele

betekenen hetzelfde." En even later: "De kracht van de mensengeest is het verstand. Die geest is als de lamp, en het verstand is als het licht dat de lamp geeft."⁵

Het verstand bedient zich van de hersenen die als een biochemische computer werken, met een netwerk van neuronen voor de input en output van informatie. Hersenonderzoekers zoals de Nederlander Dick Zwaab stellen zich de vraag: "Zijn wij onze hersenen?" En de meesten, waaronder Zwaab, denken dat dit zo is.

De hersenen van de mens bevatten honderd miljard neuronen, tweemaal zoveel gliacellen die de zenuwcellen verzorgen en tenminste duizendmaal zoveel synapsen die de zenuwcellen verbinden. Chemische bodestoffen dragen de data rond die het brein onafgebroken verwerkt. Het orgaan weegt gemiddeld anderhalve kilo en representeert het meest complexe systeem binnen het tot nu toe bekende universum. Indien daar het bewustzijn in zou worden gefabriceerd, bestaat er dus een systeem dat over zichzelf nadenkt en eigen beslissingen neemt.

Als product van het brein zou het *Zelf* of de ziel met de hersendood ophouden te bestaan. En dat is wat drie op de vijf Nederlanders gelooft. "De hemel heeft zijn beste tijd gehad", concludeert het tijdschrift "Doodgewoon" uit cijfers van KASKI, het instituut voor kerk en samenleving in Nijmegen. Dat verklaart bijkans ineens de verloederding van waarden en normen die ook de regeerders van het land verontrust. Kant heeft dat zien aankomen. De ethiek, redeneert de filosoof, stelt voorop dat de mens uitzicht heeft op een leven na de dood. "Ter wille van de zin van de zeden en de zin van de wereld moeten wij God en onze onsterfelijkheid postuleren."

Kant is na zijn dood aangevallen door een andere Duitse filosoof, Friedrich Nietzsche. "Ten eerste: er is niets met de absolute waarheid; ten tweede: er is niets met de moraal; ten derde: er is niet met de religie."⁶ Nietzsche, geboren in 1844, miste "een nieuwe zingeving van het zicht".

Terwijl het lijkt alsof "de adem Gods" niet langer door de wereld blaast, is de materialistische verklaring van mens en universum feitelijk achterhaald. Een zuiver stoffelijke werkelijkheid bestaat natuurwetenschappelijk al decennia niet meer, zodat het weinig zin heeft er waarheden uit af te leiden. Voor de opstart van het grootste

⁵ Beantwoorde Vragen, Ziel, geest en verstand, vrij vertaald (GCV)

⁶ Gegevens aangehaald uit Wolfgang Sievers, "Die Frage nach dem Sinn - eine Aufgabe der Sozialarbeit?", Universiteit Münster, <http://www.muenster.de/~wosi/index.html>

natuurkundige experiment van de geschiedenis, met de deeltjesversneller *Large Hadron Collider (LHC)*, bekenden vooraanstaande kernfysici dat er “een wereldbeeldrevolutie” uit kan voortkomen.

“Zit God in ieder deeltje?” Die vraag houdt verband met de ontdekking dat de structuren van planten, dieren en mensen vergankelijk zijn, maar niet hun bestanddelen – de elementaire deeltjes. De wetenschapsfilosofe Sandra Mitchell propageert al “een nieuwe wijze van begrijpen”, omdat het denken in een eenvoudige wereldformule is mislukt.⁷ Gebeurtenissen die vóór de *Oerknal* hebben plaatsgevonden, komen “een rechtstreekse goddelijke interventie dichtbij. De idee van een actie van God in het begin van het universum is niet eenvoudig van de hand te wijzen.”⁸

Terwijl de kosmos geestelijk complexer blijkt te zijn dan we dachten, houden onderzoekers van de microkosmos van het brein nog merendeels staande dat de onsterfelijke ziel niet kan bestaan, omdat persoon en bewustzijn uit verderfelijke materiaal voortkomen, zenuwcellen. Als de hersenen voorgoed stilstaan, houdt voor het individu alles op. Eeuwig is weliswaar de stof of de energie waaruit de hersenmassa is opgebouwd, maar – denken vele onderzoekers - niet de geest die zich ervan bedient.

Een snel groeiend percentage van de klanken en woorden die de mens voortbrengt, alsmede zijn gigantische weten en geschreven denken wordt al elektromagnetisch opgeslagen. Dit externe, collectieve geheugen van de mensheid wordt door digitale, optische of holografische media bewaard. Iedereen kan uit dit *informatieveld* een individuele keuze doen. Al die geheugens berusten op gemoduleerde energie, en die is volgens de Eerste wet van de thermodynamica in principe onvergankelijk.

Ondertussen toont onderzoek aan dat het bewustzijn wakker kan zijn in klinisch bewusteloze staat. Ook de zoektocht naar een eenvoudige wereldformule voor de psyche van de mens lijkt dus te mislukken. Pim van Lommel, de auteur van de bestseller “Eindeloos bewustzijn”, concludeert uit de *bijna-dood-ervaring* van duizenden mensen dat de hersenen het bewustzijn waarnemen en weergeven maar niet voortbrengen. Hij vergelijkt ze met technische *receivers* die ook niet maken wat

⁷ Sandra Mitchell is verbonden aan de faculteit van Geschiedenis en Wetenschapsgeschiedenis van de Universiteit van Pittsburg. Ze heeft haar bevindingen over het dilemma van het huidige wetenschappelijke denken uiteengezet in een essay in *Der Spiegel*, 30 mei 2008.

⁸ *Der Spiegel*, *Weltbild-Revolution im Supertunnel*, 20 juni 2008

ze laten horen of zien. Dat betekent dan wel het bestaan van een *ether* of *veld* die ruimte bieden aan het eindeloze bewustzijn van ontelbare individuen.

Abdu'l-Bahá spreekt over een "etherische materie", de "alles doordringende ether", waarvan het licht slechts "een vibratie" is, het elektromagnetische veld. - De bahá'í-onderzoeker Hans Nagtegaal zegt er het volgende over:

"In de nieuwste theorieën van de quantummechanica, zoals het Aether Physics Model en de Superstring Theorie, speelt de ethertheorie weer een prominente rol. Ze speelt ook een belangrijke rol in de Sympathetic Vibratory Physics, een nieuwe school in de theoretische natuurkunde met een holistische opvatting over de werkelijkheid." Hans Nagtegaal: "In de 21e eeuw is de ethertheorie weer terug van weggeweest." ⁹

Het licht alleen al - zichtbaar venster van het oneindige elektromagnetische veld - functioneert perfect als opslag- en transportmedium. De gedachte is daarom niet van de hand te wijzen dat de communicatie tussen God en mens eveneens in een *veld* speelt dat de "Grote Ether" van Bahá'u'lláh zou kunnen zijn.

Natuurkundigen zijn bezig de natuur uit te breiden naar het 'bovennatuurlijke' dat eveneens tot de 'natuur' blijkt te behoren. Waar gisteren nog alleen gedachten sneller waren dan het licht, toont de kernfysicus Nicolas Gisin experimenteel aan dat kwantumkoppels onderling met een snelheid communiceren "waarvan de ondergrens minstens tienduizend keer sneller is dan het licht". En dat is volgens zijn collega Terence Rudolph "zo mogelijk nog spookachtiger dan de kwantumtheorie op zichzelf".¹⁰

De natuurwetenschappen zijn onderweg naar gebieden die voor de mens onbegrijpelijk zijn geweest. Twee werkelijkheden die volkomen gescheiden leken – de fysica en de metafysica - blijken tot een en dezelfde realiteit te behoren. Dat te beseffen betekent ook dat het bestaan van God en hogere werkelijkheden die ermee samenhangen, ook voor het kritische verstand nog aanvaardbaarder zullen worden. Ook de gedachte dat de Intelligentie met de intelligentie communiceert en kennis openbaart die achter de grens ligt van wat de mens zich voorstelt – hoe bijvoorbeeld de werelden zijn waarin ons wezen zal leven als in een waar geworden droom.

⁹ Hans Nagtegaal, 'Abdu'l-Bahá, Albert Einstein en de ethertheorie

¹⁰ Testing the speed of 'spooky action at a distance', Nature 454, 861 – 864, Der Spiegel, Mysteriöses Quantumphänomen, 14.8.2008

Bahá'u'lláh herhaalt waarvan alle Manifestaties van God hebben getuigd – dat de dood de deur is naar een ander leven:

Zoudt gij slechts een dauwdroppel geworden van de kristalheldere wateren van goddelijke kennis, dan zoudt gij geredelijk beseffen dat het ware leven niet het leven des vlezes is, maar het leven van de geest. Want het leven des vlezes hebben mens en dier beide gemeen, terwijl het leven van de geest alleen het bezit is van de zuiveren van hart die volop gedronken hebben uit de oceaan des geloofs en deel hadden aan de vruchten van zekerheid. Dit leven kent geen dood en dit bestaan wordt bekroond met onsterfelijkheid.¹¹

GCV

¹¹ De Kitáb-i-Aqdas, passus 128